

MAJBURIYATLAR HISOBI

Turayeva Gulizahro

Guliston davlat universiteti dotsenti

Abdushukurov Asadbek

Mamatov Jasurbek

Guliston davlat universiteti talabalari

Annotatsiya: *Ushbu mavzu korxona va tashkilotlarda majburiyatlar hisobini yuritishning nazariy va amaliy asoslarini yoritadi. Mazkur mavzuda majburiyatlarning turlari, ularni tasniflash, baholash hamda buxgalteriya hisobida aks ettirish usullari keng ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *majburiyatlar hisobi, kreditorlik qarzi, qisqa muddatli majburiyatlar, uzoq muddatli majburiyatlar, moliyaviy holat.*

Abstract: *This topic covers the theoretical and practical foundations of accounting for liabilities in enterprises and organizations. This topic covers the types of liabilities, their classification, valuation, and methods of accounting.*

Keywords: *liabilities accounting, accounts payable, short-term liabilities, long-term liabilities, financial condition.*

Аннотация: *Данная тема охватывает теоретические и практические основы учета обязательств на предприятиях и в организациях. Рассматриваются виды обязательств, их классификация, оценка и методы учета.*

Ключевые слова: *учет обязательств, кредиторская задолженность, краткосрочные обязательства, долгосрочные обязательства, финансовое состояние.*

KIRISH

Majburiyatlar hisobi — korxonaning uchinchi shaxslar (yetkazib beruvchilar, kreditorlar, davlat organlari va xodimlar) oldidagi moliyaviy yuklamalarini tizimli ravishda qayd etish va nazorat qilish jarayonidir. Buxgalteriya hisobining ushbu bo'limi korxona balansining passiv qismida aks ettiriladi va moliyaviy majburiyatlarning kelib chiqishi, bajarilishi hamda muddatiga ko'ra tasniflanishini o'z ichiga oladi.

Zamonaviy bozor iqtisodiyotida korxonalar o'z faoliyatini ko'pincha qarz mablag'lari va muddatli to'lovlar asosida olib boradi. O'zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to'g'risida”gi Qonuni (2016-yil, 13-aprel) va Milliy buxgalteriya standartlari (MBUS) talablariga muvofiq, majburiyatlarni to'g'ri hisobga olish — moliyaviy hisobotning ishonchliligi va shaffofligini ta'minlashning asosiy shartidir. Amaliyotda majburiyatlar hisobidagi xatolar korxonaning to'lov qobiliyatini pasaytirishi, soliq va moliyaviy nazorat organlari bilan nizolarga olib kelishi mumkin.

ASOSIY QISM

Majburiyatlar hisobi quyidagi jihatlar uchun muhim ahamiyat kasb etadi: birinchidan, likvid aktivlarni boshqarish va to'lov muddatlarini kuzatish; ikkinchidan, moliyaviy rejalashtirish va qarz yukini baholash; uchinchidan, investorlar hamda kreditorlar uchun ishonchli moliyaviy ma'lumot taqdim etish.

Buxgalteriya hisobida majburiyatlar muddatiga ko'ra ikki asosiy guruhga bo'linadi.

Qisqa muddatli majburiyatlar — bajarilish muddati bir yildan oshmaydigan majburiyatlardir. Ularga quyidagilar kiradi: yetkazib beruvchilar va pudratchilar oldidagi kreditorlik qarzlari, qisqa muddatli bank kreditlari, xodimlarga to'lanadigan ish haqi qarzlari, byudjetga to'lanadigan soliq va yig'imlar bo'yicha qarzlilar. Ushbu majburiyatlar

korxona balansida joriy passivlar sifatida ko'rsatiladi va likvidlik ko'rsatkichlarini hisoblashda ishlatiladi.

Uzoq muddatli majburiyatlar — bajarilish muddati bir yildan ortiq bo'lgan majburiyatlardir. Bularga uzoq muddatli bank kreditlari va qarzlari, moliyaviy lizing bo'yicha majburiyatlar, obligatsiyalar bo'yicha qarz, kafolat va ta'minot zaxiralari kiradi. Uzoq muddatli majburiyatlar korxonaning kapital tuzilmasini belgilaydi va investitsion tahlillar uchun asosiy ko'rsatkich hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash lozimki, majburiyatlar hisobini sifatli yuritish nafaqat qonuniy talab, balki korxonaning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim vositadir. Majburiyatlar hisobi korxona moliyaviy boshqaruvining ajralmas qismidir. To'g'ri va o'z vaqtida yuritilgan majburiyatlar hisobi moliyaviy intizomni ta'minlaydi, soliq va kredit risklarini kamaytiradi hamda menejment qarorlarining sifatini oshiradi. Aynan majburiyatlar hisobining aniqligi buxgalteriya balansining ishonchliligini belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2016-yil 13-aprel, № 404-I.
2. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Buxgalteriya hisobining milliy standartlari (MBUS 1–22). — Toshkent, 2004–2023.
3. Toshmatov Sh.A., Yunusov R.T. Moliyaviy buxgalteriya hisobi. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. — 384 b.
4. Needles B.E., Powers M. Financial Accounting. — 12th ed. — South-Western Cengage Learning, 2013. — 816 p.

5. Karimov I.B. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. — Toshkent: O'zbekiston, 1995. — 320 b.
6. Tolibjonovna, A. P. (2026). Conceptualizing Time through Idiomatic Expressions: A Comparative Study of Spanish and Uzbek Phraseological Systems. *Integration of education and science: global challenges and solutions*, 2(2), 74-78.
7. Абдуллаева, П. Т. (2025). Метафоризация «ночи» и «дня» в разноструктурных языках: лингвокультурологический аспект (на материале испанской и узбекской фразеологии). *Spain-scientific review of the problems and prospects of modern science and education*, 1(10), 26-29.
8. Shokhrukhovna, U. S., Khasanovna, U. M., & Parvina, A. (2024). Metaphorical insights into human psychology in jane eyre. *SPAST Reports*, 1(5).
9. Tolibjonovna, A. P. (2025). Language as a mirror of culture: phraseology in the Spanish language. *Taraqqiyot Spektri*, 1(2), 241-246.
10. Абдуллаева, П. (2025, November). Роль концептуальной метафоры в осмыслении категории времени (на материале испанского и узбекского языков). In *Scientific practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 422-425).
11. Sadikova, B. Italian tilida antonimlarning lingvosemantik tahlili. *Filologiya va pedagogika*, 56.
12. Maxmurovna, S. B. (2025, November). The manifestation of gender relations in italian proverbs. In *conference of modern science & pedagogy* (Vol. 1, No. 7, pp. 786-788).
13. Bahora, S., & Parvina, N. (2024). Samarali muloqot qoida va tamoyillari. *Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va*

unga qaratilgan kreativ g'oyalar, takliflar va yechimlar, 7(73), 107-109.

14. Sadykova, B. (2016). Emotional words and tropes in the roman of italian author N. Ammaniti "I don't fear". In science and practice: a new level of integration in the modern world (pp. 123-125).

15. Makhmurovna, S. B., & Dahiya, R. Analysis of Italian and Russian Paroemias Reflecting the Concept of Time.